

Jan Amos Komenský DO DOBY KORONAVIRU

Kdysi v srpnu 1989 jsem (poprvé) navštívil zasedání brandýských hlavně komunistických poslanců a užaslému auditoriu jsem předkládal své návrhy na to, co je třeba udělat, aby město za tři roky řádně oslavilo 400 let od narození jeho bývalého dočasného obyvatele J. A. Komenského. A 15. listopadu téhož roku jsem na pohřbu Jana Skácela vyjednal pro program těchto oslav představení Labyrintu světa a lusthausu srdce v podání divadla Husa na Provázku. Od té doby to mám u oslavence docela dobré a občas ke mně pro inspiraci vyšle nějaký svůj podnět k nápravě mé i světa vůkol. Níže naleznete poslední, týká se jeho vztahu k tématu koronaviru.

Komenský vlastně zapříčinil odedávna i to, že necítím velkou potřebu svěřovat se se svými názory, komentáři, blogy, statusy atd. Podobně jako někdo čte Bibli, protože „*tam to všechno je*“, já mám na průběžné konzultace Komenského (ten vedle příběhů Židů a prvních křesťanů zahrnul navíc do svých děl i autory z dob antiky a renesance), a tak mi nezbývá než konstatovat, že bych se „pod vlivem“ tohoto postbiblického proroka stejně jen opakoval.

Tento výběr vzkazů do dnešních i budoucích hořkých dnů považuji za jeho dárek k naší letošní připomínce 350. výročí od jeho odchodu ze světa. Mohla mu předcházet i těžká karanténa, neboť psal o „*dlouhé a tesklivé nemoci*“, kdy již „*přes dvacet neděl s lůžka nemohu*“ a která mu navíc „*zevnitřní potěšení, přátele milé, odjímá*“. Ovšem J.A.K. měl už předtím těžkou zkušenost s jinými epidemiemi. Jedna z nich mu vzala ve Fulneku jeho mladou ženu a dvě děti, jiná řádila v dalším desetiletí v polském Lešně, kde se tehdy domorodci báli jak českých migrantů, tak třeba i zvonění zvonů, které prý vířením vzduchu epidemií rozšiřuje. Ostatně, za určitý projev „karantény“ lze považovat i Komenského několikadeletý pobyt v Brandýse nad Orlicí pod ochranou Žerotína, všude jinde mu šlo tehdy v naší zemi o krk. Během nedobrovolného „home office“ svůj Labyrint napsal „*poněvadž se mně v tomto ústraní a v této mé nevítané prázdní, vzdálenému povinnosti svého povolání, ani nechtělo, ani nelíbilo zahálet*“.

„Zas jeden zatracenej smíšek, který se ani ve smutných dnech nestydí pokoušet o laciný humor,“ mohl by kdokoli zareagovat na mé nehistorické použití citátů z Komenského díla, které jsem vybral ze svých domácích zdrojů. V den, kdy zemřela v naší zemi třetí oběť nové infekční nákazy, na světě ji nepřežilo už 16 tisíc a kdy už je jasné, že její dopady různým způsobem ovlivní životy miliard lidí. Ano, uvědomuji si, že „*všichni na jednom divadle velikého světa stojíme, a cokoliv se tu koná, všech se týče*“, ale také to, že „*nemáš-li lékaře, máš mít aspoň veselou mysl*“ a že při vlnobití „*je zapotřebí statečnosti ducha, jež by všechno překonala vyrovnaností, velkodušností a trpělivostí*“. K tomuto stavu ducha mně četba Komenského napomáhá. A věřím, že nejen mně, byt se čtenář musí při ní tentokrát utkat i s mými mezititulky.

Příjemnou četbu
přeje
z labyrintu koronavirového světa a karanténového ráje srdce

Jaroslav Hubený

V Brandýse nad Orlicí, 24. března 2020

O nošení roušek

Hledím tedy sobě na ně ostřeji a spatřím nejprv, že každý v houfu mezi jinými chodě, larvu na tváři nosí, odejda pak, kde by sám neb mezi sobě rovnými byl, ji smyká, a do houfu jíti maje, zase připíná. I zeptám se, co to znamená? Odpověděl mi: „To jest, synu milý, lidská opatrnost, aby se ne všechněm každý, co jest, zjevoval.

O půvabu roušek

Aniž se kdy všechněm zachovati lze, jednomu se chtěje zlíbiti, druhému se zošklivíš.

O státní správě hmotných rezerv

Kdo člověkem býti chce, musí nejen to, co před nohama leží, viděti, ale i na to, co již přešlo a za hřbetem jest se ohlédati, aby z minulému přítomnému a budoucímu se učil.

O dopadech viru na ekonomiku

Je lépe něco ztratit, než dávat v sázku celek. Opatrný kupec by jistě po vypuknutí bouře raději vykoupil svou bezpečnost ztrátou části svého zboží, než aby ponechal v nebezpečí všechno i se svým životem. Tak je někdy ztráta ziskem.

O viróze před mikrofony

Žádný velký duch nebyl bez určitého druhu pošetilosti. Nikdo není každou chvíli moudrý. Rozumní nás poučují i tehdy, když se mýlí.

O požadavcích na krizový štáb

Na napraviteli se požaduje trojí věc: znát, moci, chtít. Odstraň jen jednu z nich, a náprava nepostoupí. Nápravný úkon sám záleží za prvé v plném, za druhé spořádaném a za třetí mocném, ale nikoli násilném uplatnění činných složek vůči trpným.

O chirurgii v boji proti infekci

Záchrana celku se musí vykoupit ztrátou části, nelze-li jinak. Je-li totiž někdy část tak pokažená, že nepřipouští léku, bude třeba ji odstranit, aby nešířila nákazu dále a neničila svůj celek.

O předčasném uspokojení

Jestliže se pevně neustálí, co je už jednou napraveno, porušení se snadno vrací.

O ostré koronakose i hýření

Spatřil sem Smrt mezi nimi všudy se procházející, ana kosou ostrou, lukem a střelami zaopatřena byvši, všechněch hlasem, aby se smrtelnými býti pamatovali, napomínala. Ale jejího volání žádný neposlouchal, každý svého bláznovství a neřádu předce hleděl. Takž ona střely dobývající, po nich na všechny strany házela, kterýmiž jak koho v houfu, mladého, starého, chudého, bohatého, učeného, neučeného, bez rozdílu trefila, tak se káceli. Kdo trefen byl, křičel, řičel, řval; jiní okolo chodící když ránu uhlédali, prchali trochu, a hned zase nedbali nic. Někteří příjduc podívali se na raněného chroptícího, a když nohy stáhna dýchati přestal, svolajíc se zpívali sobě okolo něho, jedli, pili, výskali, někteří při tom trošku se přišklebující. Potom se ho chytili, vlékli a vyhodili jej přes ohradu do tmavé té jámy, kteráž okolo světa jest. A vrátivše se odtud, hýřili opět, Smrti žádný nevyhýbal, pilně toliko, aby na ni nehleděl (ačkoli se o ně otírala), šetře.

O pozdních nákupech ochranných prostředků

A spatřil sem nemálo běhajících a prodávajících na ty rány flastry, masti, traňky. I kupovali to od nich všickni, výskajíce a Smrti trucující. Ale ona nedbala nic, házela a kácela předce i samy ty prodavače.

O vzájemném předávání virů

Nechť tohoto nezatajuji, že když sem tak nescíslné létajících Smrti střel množství spatřil, na mysl mi přišlo: "Kde pak ta Smrt těch šípů tak mnoho bere, že se z nich nikdy nevystřelí?" I hledím a spatřím čistě patrně, že ona žádných svých šípů neměla, než luk toliko, šípy pak od lidí brala, každý od toho, kterého ním trefiti měla. A viděl sem, že lidé šípy takové sami strojili a připravovali.

O náhodách, mj. zda se s virem potkáme, anebo

ne Náhodám je podřízeno každé stvoření.

Ze všech stvoření je jim nejvíce podroben člověk, u něhož náhodám podléhá všechno.

Z lidí jsou náhodám podrobeni spíše ti, kteří jsou více zapleteni do záležitostí světa.

Všechno se přihází všem.

Dochází jen k takovým náhodám, k jakým je vhodná příležitost. Jen tam je náhoda, kde k ní je příležitost.

O nákupech potravin, léků, rouškách atd.

Užívání prostředků, jež slouží k zachování života, ponechal Bůh lidské podnikavosti.

O náležité odstupové vzdálenosti

Nechť je předmět od vnímajícího orgánu v náležité vzdálenosti, která je pro různé smysly různá. Hmat totiž vyžaduje bezprostřední styk s věcí, menší vzdálenost si vyžadují chuti pro jazyk a vůně pro čich, větší vzdálenost si žádá sluch a posléze největší zrak. Je-li vzdálenost nadměrná a přesahuje-li oblast působnosti určitého smyslu, obraz mizí, je-li předmět příliš blízko centru činnosti, dochází k zahlcení.

Čím je předmět vzdálenější, tím je vnímání menší, čím je bližší, tím je zmatenější. Ať je věc tak vhodně umístěna, aby její obraz byl takový, jaká ve skutečnosti je, nebo obdobný vzhledem k nám. Nevhodně umístěnou věc nepoznáš, stejně jako dobře známého člověka, je-li od tebe odvrácen svou tváří.

O tom, jak zůstat zdravý i při zavřené čekárně

Nemáš-li lékaře, máš mít aspoň veselou mysl, odpočinek a správnou životosprávu. O veselé mysli si přečti Přísluví Šalamounova. Život se nedá měřit roky nebo šedinami, nýbrž tím, jak jej prožíváme.

O sebeovládání v protivenství

Za klidné pohody je kormidelníkem kdokoli. Když však zesílí větry, pak je to úkol, pak je to práce řídit loď. Totéž musíme soudit i o běhu svého života. Vždyť kdo může mít tak šťastnou plavbu, že ho čas od času nezachvátí nebezpečné vlnobití? Každému se může stát to, co se někomu stává. V takovém případě je zapotřebí statečnosti ducha, jež by všechno překonala vyrovnaností, velkodušností a trpělivostí.

O karanténě jako z nouze ctnosti

Občas si nedopřát klidu, to znamená život si krátit.

O tom, jak se má většina zachovat při karanténě

Aby jeden každý v svém povolání pracuje, doma zůstával, bez zbytečných toulek po ryńcích, po ulicích, po domích, kdež by potřebí nebylo, nedopouštěti chození po posvíceních a jarmarcích, v domích šenkovních pití a podobné schůzky, hry, povyky všelijaké. Velká jest potřeba ke skutečnému prokazování lásky, aby potřeba tato nebyla opuštěna.

O pobytu mezi čtyřmi stěnami

Tělo nechť každodenní své hýbání má.

O následcích přehojného užívání internetu

Nemožnost si něco představit je pitomost (stupor), jen obtížné představování si je tupost (hebetudo), představování si nesmyslných věcí je delirium (ale když se k deliriu přidá horečka, jde o frenezi – posedlost), když se přidá smutek, jde o melancholii, když se přidá šílenství, jde o mánii, neschopnost si něco zapamatovat, nebo jen s velkými obtížemi je zapomnětlivost.

O prohlédání způsobu monitorů

Už je načase, aby se lidé učili chápat, jak mnoho je toho, čeho můžeme postrádat. Svět má být převeden od složitosti k jednoduchosti. Je třeba reformovat tři stavy, a to každý z nich tak, aby všechno na něm bylo obnoveno úplně: míním všechny školy, chrámy a soudní dvory.

O dětech v době karantény

Řekni jim to, zapomenou to, ukaž jim to, zapamatují si to, zapoj je do toho, pochopí to. Smysly dětí musíme dráždit vždy tím, co je láká. Nic nedělat, to jest líně civět, nesmí se jim dovolit nikdy. Zahálka je hrob za živa.

O mimoškolní škole mimo školu

S pomocí knih se mnozí stávají učenými i mimo školu. Bez knih pak nebývá učený nikdo ani ve škole.

O tom, proč neházet seniory přes palubu

Lidem vynikajícím a zbožným bývá sice jedno, zda žijí nebo umírají, dokonce si často i přejí, aby zemřeli, ale přesto, jak praví apoštol, mají dávat přednost tomu, aby žili tak dlouho, jak dlouho si to přeje Bůh, pro dobro jiných. A poněvadž dobrý člověk je dobro, které patří všem, je třeba o něho pečovat nejen jako o osobu, nýbrž i jako obecný majetek všech, a horlivě dbát, aby jako takový mohl co nejdéle sloužit obecnému prospěchu.

O starcích v karanténě

Stáří není dosud hrob, nýbrž část života. Proto se starci nevzdají práce do té míry, aby se oddali zahálce a malátnosti. Protože nejen tělo, nýbrž i duše stárne, potřebuje každodenního osvěžení a léčení. Na obranu před nemocemi i jinými smutnými příhodami dbáti životosprávy bedlivěji, než kdy jindy v životě a nepokoušeti se nad své síly. Svůj zbylý čas vynakládati jedině na to, čím by mohli co nejvíce prospěti.

O restartu i omezení starců

Zemřít není žádné umění, smrt přijde sama, ale dobře zemřít je umění nad umění. Starci necht' se neodevzdávají nečinnosti, nýbrž ať čile vynakládají na počestné práce všechen čas, kolik ho před sebou vidí. Neboť jako závodník musí být tím čilejší a obezřetnější, čím více se blíží k cíli (aby z nedbalosti nebo uklouznutím nepřišel o vítězství), a jako staviteli věže nestačí položit základy nebo vystavět zdi, nýbrž musí sklenout střechu i nahoře, nechce -li být posmíván, tak i stařec ať nevyhledává útěchu v zahálce, nýbrž v naději na blížící se zakončení prací, aby jeho život byl podoben nebeským sférám. Které se nezastaví, leč až s koncem stroje světa.

Aby však bylo méně nebezpečí z jakýchkoli nehod, moudře učiní stařec, bude-li pilně na stráž všude, odkud přichází nějaká nebezpečí pro život, zdraví, mravy a dobrou mysl, jako je přílišný společenský styk, přílišné ohledy k věcem tohoto světa, přílišné cenění bohatství, poct a životního pohodlí. Spíše se po této stránce omezí a bude milovat samotu, pokoj a skromnost.

O tom, proč by neměla domácí karanténa trvat moc dlouho

Neboť co děláme ponechání sobě? Díváme se na sebe úkosem, dorážíme na sebe, zápolíme, srážíme se a jedni dychtíme po záhubě druhých.

O karanténě coby šanci na cestu k počtí

Na pohlavních orgánech není samo o sobě nic hanebného, neboť jsou dílem nejsvětějšího Boha, určeným k tak nutnému úkolu (udržování světa) a zformovaným podivuhodnou dovedností Boží moudrosti; jen nečistým jsou ovšem tyto věci nečisté, jak známo z historie pádu.

Mužské pohlaví se projevuje pohybem ven, směřujícím k svému vlastnímu množení, ženské pohybem ve svém nitru, k upevnění plozeného jsoucnu uvnitř.

Aby ovšem duch chvátal k počtí při plodivém setkání tvorů, je mu dáno příjemné dráždění. Přibíhaje, aby se potěšil, vylévá se na milý objekt. Když se s ním setkal, znovu se těší vzájemným objetím, a když se zde uchytí, začíná si formovat příbytek, potom ostatní údy.

O svátcích lenochů

Lenoši mají stále svátky, jak praví přísloví, i ve všední dny. Ale ty se i při odpočinku zaměstnávej.

O (některých) novinářích i o (některých) „diskutujících“ pod jejich texty

Nikdo si nemyslí, že se papír vyrábí proto, aby jej směl kdokoli počernit jakýmikoli tlachy.

O zavirovaných životech

Život je jeden pouhý, ale smrtí tisícere jsou způsoby. Pravda jedna a pouhá, bludů však tisícere podoby.

O zákonech hospod(ářských). Neplatí snad pro spolkovou

činnost Když nemáš peníze, nezatouží nikdo tě vidět.

O šanci na nalezení účinného léku a tím i na slávu

Neříkej o tom, kdo tě předešel nějakým ušlechtilým vynálezem, že ti vyrval slávu, nýbrž že ti otevřel cestu k podobným pokusům. Kdo se chce přičinit, tomu nikdy nebude chybět látka k tomu. Před námi leží širošířá terra incognita, dosud nepoznané oblasti věd. A nikomu ani po tisíciletích narozenému nebude scházet příležitost, aby vždy něco připojil.

O časech, kdy je pomoc obzvlášť na místě

Každý tedy, kdo víš o nějaké pomoci, pohni se. Co stojíš? Nikomu dobrému, moudrému a zbožnému ať nestačí, že nebezpečí jsou dostatečně překonána: jiným je třeba pomoci.

O vlastních rezervách v nouzovém stavu

Kdo umí dobře činit, a nečiní, hřích má.

O naději divadelníků

Divadelní hry mohou být v dobře spořádaném státě podrženy, ba mají být zaváděny a pěstovány. Jediné drama dobře zahrané přináší více užitku nežli sebevíce řečí jakkoli vyzdobených.

O úzkostech křesťanů

Veškerý život křesťanů stal se labyrintem. Víra byla rozkousována na tisíc drobných článků; a jestliže bys popřel jeden z nich, jsi kacíf. Život byl rozdělen na nesčetné množství jednotlivých sporných případů Svědomí, a když něčeho tu nezachováš, jsi pln úzkosti. Touhy a naděje se staly labyrintem pro přemnohé, kteří nevědí zač prosí a več doufají, ani od koho, skrze koho a s jakou důvěrou, a proto jsou buď na pochybách v klamně naději nebo jsou uvrženi v jisté zoufalství.

O filozofickém nadhledu nad jakoukoli epidemií

Člověk je bublina, polní květ, příklad tělesné slabosti, hříčka osudu, žije zmítán tolika neštěstími jako žádné jiné stvoření.

O kůlu v plotě

Lidé bývají svých přátel zbavováni rozličnými příhodami. Nejobvyklejší jest, že přirozená smrt užívá svého přirozeného práva, které má vůči lidem, na koho přijde, toho odvede, a nehledí na to, zda je někomu přítelem a zda na něm někomu záleží. Jindy prudká epidemie nebo nenadálé neštěstí zbavuje člověka přátel. Neboť jako se ryba neumí vyhnouti síti a pták osidlu, tak žádný člověk neví, kde na něj, nebo na jeho přítele čeká neštěstí. Nikdo není bezpečen ani statkem, krásou, zdravím, ani věrným přítelem. Dnes máš hojnost přátel a zítra třeba nebudeš mítí žádného. Dnes jsi obklopen společností, zítra budeš opuštěný jako kůl.

O skládání naděje

Následováním hodný příklad napsal Aeneas Sylvius v kronice České o králi Václavovi. Když byl přemožen v boji, ztratil vojsko a byl uvržen do vězení, odpověděl na otázku, jak se mu daří, takto: Tak dobře, jako dosud nikdy. Neboť dokud jsem byl obklopen lidmi, od nichž jsem mohl očekávat pomoci, sotva jsem některou chvíli mohl vzpomenouti na Boha, nyní však, všech lidí zbaven, nemám nic, co by mi překáželo. Myslím pouze na Boha. Všechnu naději v Něho skládám.

O udržení zdraví

Čeho jest třeba k zachování života a stálého zdraví? Bedlivosti, abychom zachovali to, co posiluje život a zdraví, a vystříhali se opaku. Prostředky udržující zdraví jsou: dobrá životospráva a úcta k Bohu a lidem.

O světové rodině

Všichni na jednom divadle velikého světa stojíme, a cokoliv se tu koná, všech se týče, celé lidské pokolení jest z jedné krve, jedna rodina, jeden dům.

O smrti otázkou

Nebál ses narodit, proč by ses bál umřít?